

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย Application of Buddhist Moral Codes for Wisdom Society Creation In Thailand

ดร. วีรณัฐ โจรจนประภา

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย ศึกษากลไกและเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาบูรณาการเป็นแนวทางในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย โดยวิเคราะห์หลักพุทธธรรมโดยมุ่งไปที่หมวดธรรมที่กล่าวถึง การสร้างให้สังคมที่มีความเข้มแข็งสามัคคี มีความสงบร่มเย็น และก่อให้เกิดความปรองดองจากนั้นจึงสังเคราะห์กลไกและเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐที่เหมาะสมในการจะนำมาเป็นข้อดีในการจะส่งหลักธรรมที่ได้จากข้อต้นให้แปรไปสู่ความเป็นรูปธรรมในสังคมได้ และบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกลไกและเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐดังกล่าวให้เกิดเป็นแนวทางในการให้แต่ละภาคส่วนได้นำไปร่วมกันดำเนินการเพื่อสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาให้เกิดขึ้นในประเทศไทยตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนการวิเคราะห์หลักพุทธธรรม คือ หลักพล 4 ซึ่งสอดคล้องกับโลกยุคข้อมูลข่าวสารที่ต่อมาจากโลกทุนนิยมนี้มาก เพราะเป็นหลักที่มีเป้าหมายปรองดองนำพาไปสู่สันติสุขตามหลักอรรถปริวรรต ด้วยการใช้ปัญญาระดับประสบการณ์ตรงที่ถูกต้อง ไว้ใจได้มากกว่าปัญญาระดับการจำหรือการคิดคำนวณ ทั้งยังมีหลักยึดด้านความกล้ากระทำสิ่งถูกต้องที่พิจารณาดีแล้ว กับหลักความเพียรไม่ทอดทิ้งในการไปสู่เป้าหมาย ทำให้พล 4 นี้เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ส่วนผลการศึกษาส่วนในการสังเคราะห์การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาขึ้นในประเทศไทย จากการค้นคว้าหลักคุณธรรมแม่บท 4 ประการ และหลักคุณธรรมปฏิบัติคุณธรรมแล้วนำมาสังเคราะห์กับหลักธรรมพล 4 แล้วจะเห็นความสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกันคือเป็นลำดับกันไปจากวิสัยทัศน์ในพล 4 ไปสู่นโยบายในคุณธรรมแม่บท และขับเคลื่อนด้วยคุณธรรมปฏิบัติคุณธรรมอันเป็นเสมือนแผนงาน เพื่อจะนำไปสู่การค้นหาแนวทางหรือแผนงาน โครงการ กิจกรรม ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย

จากผลการศึกษาดังกล่าวต่อผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ และเอกชน โดยประกาศให้ทุกกระทรวงหรือองค์กรเป็นหน่วยงานศีลและธรรม 5 โดยมีเกณฑ์ขั้นต่ำทำให้เจ้าพนักงานทุกคนในสังกัดต้องไม่ประพฤติผิดในศีล ทั้งยังต้องประพฤติในธรรมด้วย โดยอาจนำเกณฑ์การประเมินทั้งข้อห้าม ข้อเสริม และข้อส่งเสริมให้ประพฤตินี้มีอยู่ในทุกตัวชี้วัด จัดอบรมการให้ความรู้ในตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละบุคคลอย่างสม่ำเสมอ ให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ในบทบาท และหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ จัดกิจกรรมเพื่อฝึกความอดทนในการรอคอยให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างเป็นประจำ ประกาศให้กฎแห่งศีลธรรมมีน้ำหนักมากกว่ากฎหมาย จัดกิจกรรมจิตอาสาสำหรับข้อเสนอแนะต่อประชาสังคม รณรงค์เรื่องหมู่บ้านศีล 5 (หรือคำอื่นตามศาสนาหลักของในแต่ละหมู่บ้าน) จัดโครงการ 1 หมู่บ้าน 1 สถานบุญที่จะมีกิจกรรมในการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้สมาชิกในหมู่บ้านทุกสัปดาห์ จัดสร้างหอกระจายข่าว วิชุมชนชนเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ได้ทราบความเคลื่อนไหวของเพื่อนร่วมหมู่บ้าน รวมถึงนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เป็นรูปธรรม

Abstract

The objectives of article of "Application of Buddhist Moral Codes for Wisdom Society Creation in Thailand" are to investigate the suitable Buddhist moral codes to apply for creating wisdom society in Thailand, to study the mechanism and tool or guideline of related government sectors to integrate as the guideline to create the wisdom society of Thailand by analyzing Buddhist moral codes aiming to the code which states on strengthening society, being peaceful and harmonious. And therefore synthesize the mechanism and tool or suitable guideline of government sectors to be a joint to transform the early achieve moral code into social moral and integrate the Buddhist moral code to mechanism and tool or such guideline of government sectors to achieve the guideline for each sector to cooperate for creating the wisdom society to occur in Thailand as stated objectives.

The result found that the analysis of Buddhist moral code that is 4 of powers that corresponds to the world of information that continue from the world of capitalism because there is the main target to lead to the peacefulness as per principle of hermeneutics by using the wisdom of correct direct experience that more reliable than wisdom of memory or calculation and also there is the well-considered of right action with attempt to reach the goal. Therefore the 4 of powers is suitable to be used in creating the wisdom society as research objectives. For the result of the synthesis of Buddhist moral code to create the wisdom society in Thailand. According to the 4 leading roles of moral code and principle of moral practice power, then be analyzed with

principle of 4 of powers, we will see the correspondence that is the order from vision in 4 of powers to the policy of leading role and driven by practice power which like the plan of work that bring to the seeking of guideline or plan, project, activity in creating the wisdom society in Thailand.

From such result, the director of government and private sectors, all ministries or organizations shall belong to five precept with minimum requirement that all officers within the firm shall not breach the moral and also stay in ethic. And may use these restriction and promotion as indicator. Providing the knowledge for each position of each person frequently, let the officers know their role and own responsibilities, setting the activity to train the patience of waiting for the officers usually, announcing the law of moral to be more powerful than regular law, setting voluntary activity to purpose the suggestion to civil society to campaign on five precept village (or according to the main religion of each village), setting 1 village 1 moral ground to provide the activity in training the mental of village member weekly, establishing news distribution tower or community radio to inform the progression of village member as well as apply the sufficiency economics as the concrete object.

บทนำ

“สยามเมืองยิ้ม” เป็นคำแทนที่ใช้เรียกแทนประเทศไทยมาอย่างยาวนาน เป็นคำที่สะท้อนถึงบุคลิกของคนในชาติที่สะท้อนถึงความเป็นชาติได้อย่างชัดเจน จนถึงขนาดตกผลึกออกมาเป็นลักษณะเฉพาะที่ชาวต่างชาติเรียกว่า “ยิ้มสยาม” ซึ่งเป็นรอยยิ้มเฉพาะของคนสยามอันไม่เหมือนยิ้มของชนชาติใดในโลก เพราะเป็นยิ้มที่มาจากความใสซื่อ ความบริสุทธิ์ใจ เป็นยิ้มที่ออกมาจากใจภายในแท้ๆ ของผู้ยิ้มที่ส่งผ่านความปรารถนาดี ความเอื้ออาทร ความมีเมตตาไปสู่ผู้รับ เป็นการแสดงที่ออกมาจากใจจริงมิใช่เสแสร้งแก่งัดทำ หรือมีผลประโยชน์ใดแอบแฝง

ยิ้มสยามที่ขึ้นชื่อนี้หากวิเคราะห์ถึงลึกในเชิงจิตวิทยาจะพบว่า เป็นผลผลิตที่ออกมาจากการสะสมวัฒนธรรมอันดีที่ทรงภูมิปัญญาของชาติ เป็นผลผลิตจากวัฒนธรรมที่หล่อหลอมมาจากศรัทธาในพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาแห่งสัมมาปัญญา ทำให้จาริต ประเพณีที่ผลิตเพื่อให้คนในสังคมได้ใช้กันจึงออกมาในรูปแบบที่เอื้อไปสู่การเกิดปัญญา ทั้งยังย้อนมาเป็นปัจจัยในการสร้างปัญญาอันยิ่งยง โดยเฉพาะปัญญาในด้านของความเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติ การใช้ชีวิตสอดคล้องไปกับธรรมชาติ การไม่ตีตนนินทาธรรมชาติจนก่อทุกข์มาให้ตนและเบียดเบียนผู้อื่นในสังคม ที่เมื่อมาพิจารณาประกอบกับความโชคดีของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอันอุดมสมบูรณ์ สามารถเพาะปลูกเก็บเกี่ยวอย่างพอเพียงได้ตลอดปี ต่างจากภูมิภาคทางตะวันตกที่มีช่วงเวลาอันหนาวเย็นจนไม่อาจเพาะปลูกถึง 9 เดือนเหลือระยะเวลาให้

เพาะปลูกเก็บเกี่ยวได้เพียง 3 เดือนก่อเกิดเกิดภาวะขาดแคลนทำให้ต้องออกล่าอาณานิคมเพื่อแสวงหาทรัพยากรมาถนอมอาหารเพื่อให้สามารถเลี้ยงชีวิตประชากรของประเทศตนได้ทั้งป็นั้น ต้องนับว่าคนไทยเป็นชนชาติที่มีบุญมากที่ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายอันเป็นรูปธรรมภายนอกก็อุดมสมบูรณ์ และสิ่งแวดล้อมทางใจอันเป็นนามธรรมภายในก็มีศาสนาแห่งสัมมาปัญญาให้ได้ใช้

แต่ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรืออาจขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างถ้วนถี่เพียงพอทำให้เราละเลย ทั้งความโศกศิวของเราไปเสีย “อึมสยาม” ค่อยๆ เสียนจางคลายไป เริ่มจากจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์คือในยุคที่เรียกว่าการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดการเปลี่ยนทางความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของ “ความรู้” ใช้ชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติอย่างเรียบง่าย มุ่งใช้เวลาส่วนใหญ่ที่เหลือจากการหาเลี้ยงชีพมาใช้ในการแสวงหาสัจธรรม เปลี่ยนมาเป็นความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของ “ความหลง” ที่ต่อเนื่องเป็นการใช้ชีวิตด้วย “ความโลภ” กินอยู่อย่างหรูหรา รุ่มเฟิอ่ย มุ่งเร่งรีบทำงานหาเงินด้วยความละโมภโลภมากเพื่อนำมาปรนเปรอตนเองและพวกพ้อง ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ด้วยธรรมชาติของความโลภที่มีคุณสมบัติสำคัญคือ “ไม่มีวันเต็ม” นั้นทำให้มนุษย์เกิดความต้องการอย่างไม่รู้จักพอ ไม่มีทางที่มนุษย์อันถูกความโลภครอบงำแล้วนั้นจะสามารถหยุดตนเองอยู่ในความพอเพียงได้ มีแต่ต้องดิ้นรน ทหยานอยาก แสวงหาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด แต่ด้วยข้อจำกัดของโลกที่มีทรัพยากรให้มนุษย์ดักดวงได้อย่างจำกัด ส่งผลให้เกิดการเบียดเบียนธรรมชาติ จนเกิดการขาดแคลนขึ้น ก่อเกิดการกักตุน การใช้กำลังแย่งชิง การแสวงหาโดยไม่ชอบเพื่อช่วงชิงเอาทรัพยากรอันจำกัดของโลกนั้นมาสนองตอบต่อความโลภอันไม่มีจำกัดของตนซึ่งไม่ว่าจะได้มาแค่ไหนก็ยังคงไม่พอยุ่ นั่นเอง ดังคำที่หนึ่งในมหาปุรุษขของโลกคือท่านมหาตมะ คานธีกล่าวไว้ว่า “ทรัพยากรในโลกนี้มีเพียงพอที่จะเลี้ยงมนุษย์ทุกคนได้ แต่จะไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความโลภของคนเพียงคนเดียว - The world has enough for everyone's need, but not enough for everyone's greed.” (The Guardian, 2556)

การเคลื่อนไหวของระบบความคิดที่ถูกครอบงำจากความโลภอันเป็นพื้นฐานของระบบทุนนิยมอันเป็นระบบหลัก (และแทบจะเป็นระบบเดียว) ที่โลกใช้อยู่นี้ค่อยๆ แทรกซึมเข้ามาสู่วิถีคิดของคนไทย จนคนไทยค่อยๆ คลายจากความเอื้อเฟื้อ งามจากความเมตตา หันมาแก่งแย่งกันด้วยความไม่เป็นที่ธรรมต่างๆ โดยความไม่เป็นที่ธรรมนี้ถูกกลามขึ้นเรื่อยๆ จนภาพของสยามเมืองยิ้มที่ติดตาผู้มาเยือนกลายเป็นเสมือนเมืองบาปที่ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน มีการฉ้อฉลฉ้อโกง มีการปล้นฆ่าทำร้ายร่างกาย มีการเอาเปรียบทางเพศข่มขืนกระทำชำเราเกิดขึ้นอย่างมาก ที่สำคัญคือในด้านของความรุนแรงที่ใช้ในการกระทำผิดนั้นก็ทวีความเหี้ยมโหดขึ้นอย่างมาก จนไม่อาจจินตนาการได้ว่าคนไทยอันมีใจเมตตาในอดีตจะสามารถกระทำพฤติกรรมเอียงผู้รู้อารยะเช่นนั้นได้ สื่อให้เห็นถึงความโลภที่ครอบงำการกระทำของคนในสังคมอย่างมากแล้ว ความโลภที่สามารถบงการให้คนไม่เกรงกลัวความผิด ก่อความรุนแรงชนิดถูกอาจขึ้นได้ แต่การที่การกระทำที่ไม่ได้ถูกอาจในเชิงรูปธรรมนั้นมิได้หมายความว่า จะมิมีผลเสียหาย หรือทำร้ายสังคมน้อยลงไปแต่อย่างใด ในทางตรงข้ามคือการกระทำผิดที่ชนิดนี้กลับยิ่งสร้างความเลวร้ายให้กับสังคมเป็นเท่าทวี เพราะมักเป็นการกระทำผิดในเชิงนโยบาย ในการใช้อำนาจที่ไม่เป็นที่ธรรม ในการสร้างความ อยู่ดีธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นการกระทำผิดที่มาจากวิถีคิดอันฝังลึกมิใช่มาจากความโลภเฉพาะหน้า ซึ่งนั่นเป็นการทำร้ายสังคมใน

ระดับลึกถึงรากแก้วทีเดียว และที่น่ากลัวก็คือปัจจุบันหลายการกระทำที่ผิดศีลธรรมนั้นได้กลายเป็นที่ยอมรับของสังคมไปแล้ว เช่น เอแบคโพล (2554) เปิดเผยว่า เปิดเผยผลการสำรวจจากศูนย์วิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ จากประชาชนใน 17 จังหวัด จำนวน 2,559 คน เรื่อง ความต้องการของประชาชนต่อรัฐบาลชุดใหม่ ในการสร้างชาติโปร่งใส สร้างไทยชื่อตรง พบว่า ประชาชนร้อยละ 64.5 ยอมรับได้ถ้ารัฐบาลทุจริตคอร์รัปชันแล้วทำให้ประเทศชาติรุ่งเรือง ประชาชนกินดีอยู่ดี ตนเองได้รับประโยชน์ด้วยที่นำไปเป็นห่วงไปอีกคือ ในจำนวนนี้ ร้อยละ 71.0 ของกลุ่มเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี

ความเสื่อมของสังคมที่เกิดขึ้นนี้ในวันจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็วตามความเร็วของเทคโนโลยีที่ส่งผ่านความโลภมาอย่างไม่จำกัด จนน่าคิดว่าหากปล่อยให้วิถีนี้ดำเนินไปโดยไม่ได้มีการแก้ไขจัดการ สังคมไทยคงเดินไปสู่สภาพของกลียุค จะไร้ซึ่งสถานที่อันปลอดภัยไม่เว้นแม้แต่ในบ้านของตนเอง ที่ความเลวร้ายนี้ก็สามารถแทรกเข้าไปสร้างความแตกแยกของสมาชิกในครอบครัวได้ ซึ่งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อยับยั้งความเลวร้ายที่กำลังจะเกิดขึ้นนี้ก็คือการย้อนกลับไปสู่สภาพอันอบอุ่นในอดีตของสังคมที่สมาชิกเป็นเสมือนญาติในครอบครัวใหญ่โดยมีหลักของพระพุทธศาสนาเป็นรากเหง้าของวิถีชีวิตหรืออีกนัยยะหนึ่งคือสังคมที่ดำเนินไปด้วยปัญญาอันถูกต้องที่เข้าใจธรรมชาติและใช้ชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ โดยธรรมชาตินี้ไม่ได้หมายเฉพาะสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์อย่างต้นไม้ หรือแม่น้ำเท่านั้นแต่ยังหมายรวมไปถึงตัวมนุษย์นี้เองอีกด้วย

งานวิจัยนี้จึงสนใจอย่างยิ่งในการย้อนอ่าน (Reread) เพื่อค้นหาข้อธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญา

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย
2. ศึกษากลไกและเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาบูรณาการเป็นแนวทางในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย

แนวคิดการศึกษา

1. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมโดยมุ่งไปที่หมวดธรรมที่กล่าวถึงการสร้างมาให้สังคมที่มีความเข้มแข็งสามัคคี มีความสงบร่มเย็น และก่อให้เกิดความปรองดอง
2. สังเคราะห์กลไกและเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐที่เหมาะสมในการจะนำมาเป็นเป็นข้อต่อในการจะส่งหลักธรรมที่ได้จากข้อต้นให้แปรไปสู่อุปกรณ์ในสังคมได้
3. บูรณาการหลักพุทธธรรมกับกลไกและเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐดังกล่าวให้เกิดเป็นแนวทางในการให้แต่ละภาคส่วนได้นำไปร่วมกันดำเนินการเพื่อสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาให้เกิดขึ้นในประเทศไทยตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษา ส่วนที่ 1 : วิเคราะห์หลักพุทธธรรม

ก่อนจะศึกษาลงลึกในหมวดธรรมของพระพุทธศาสนานั้นขอวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในการเลือกพุทธธรรมเป็นหลักใหญ่ในการนี้เสียก่อน ซึ่งหลังจากการได้ทำการค้นคว้าหาลักคำสอนตั้งแต่แนวทางของปรัชญาจากนักปรัชญาทั้งตะวันออกและตะวันตกรวมถึงศึกษาถึงการเคลื่อนไหว และพัฒนาการขององค์ความรู้แล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าคำสอนในพระพุทธศาสนามีความเหมาะสมกับโลกในยุคปัจจุบันมากที่สุด เพราะพระพุทธศาสนานั้นมุ่งเน้นไปที่ความมีเหตุ มีผลสิ่งที่พระอัสสชิกล่าวแก่พระสารีบุตรเมื่อครั้งพุทธกาลว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติทรงสั่งสอนอย่างนี้” (วิ.ม. 4/68) เป็นการแสดงรากของคำสอนในพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน ยิ่งเมื่อมาประกอบกับอีกหลักสำคัญคือ หลักกาลามสูตร (อง.ติก. 20/505/212) ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า 1. มา อนุสสวเนน อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามๆ กันมา 2. มา ปรมุปราย อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสิบๆ กันมา 3. มา อิติกิราย อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ 4. มา ปิฎกสมุททาเนน อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ 5. มา ตกกเหตุ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรก 6. มา นยเหตุ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุমান 7. มา อากาโรปริวิตกเกน อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล 8. มา ทิฏฐินิขุณณากุขนติยา อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พิสูจน์ไว้แล้ว 9. มา ภพพुरुปตา อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ 10. มา สมโณ โน ครุติ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้ เป็นครูของเรา ก็ยังเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นเสมือนหลักการของอรรถปริวรรตที่เป็นเครื่องมือในการใช้เจาะผ่านเรื่องเล่า และสิ่งห่อหุ้มเข้าไปให้ถึงแก่นภายใน เพื่อการก่อสร้าง ไม่ติดยึด (อย่างขาดปัญญา – งามาย) ต่อความเชื่ออัตโนมัติต่างๆ อันเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการแสวงหาความจริงในยุคที่ข้อมูลข่าวสารเช่นในปัจจุบัน

เมื่อได้ความมั่นใจถึงความเหมาะสมของพุทธธรรมในการสร้างสังคมแห่งสันติมาปัญญาแล้วผู้วิจัยจึงได้ศึกษาลงลึกในหลักคำสอนโดยย้อนไปถึงนโยบายแรกที่พระพุทธเจ้าประทานให้แก่เหล่าพระอรหันตสาวกนำไปใช้ในการเผยแผ่พระสัทธรรมเป็นครั้งแรกในวันมาฆบูชา คือ โอวาทปาติโมกข์ (ที.ม. 2) อันประกอบด้วย 1. สัพพปาปสฺส อภณฺนิ การไม่ทำบาปทั้งปวง 2. กุสลสุปปสมุททา การยังกุศลให้ถึงพร้อม 3. สจิตฺตปริโยทปนํ การยังจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ หรือก็คือการละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้ผ่องแผ้วนั่นเอง ก็จะทำให้เห็นว่านโยบายนี้จะเรียงลำดับไล่ไปที่ละขั้น คือ เริ่มต้นจากการให้คนหยุดการทำบาป ละการทำชั่ว การสร้างอกุศลทั้งปวงเสียก่อน จากนั้นเมื่อคนไม่ทำชั่วแล้วค่อยมอบนโยบายขั้นต่อไปคือให้คนทำดี ช่วยเหลือผู้อื่น และสุดท้ายคือการให้คนทำดีในระดับสูงที่สุด เป็นความดีที่เหนือดี คือ การทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว หรือการเจริญวิปัสสนา นั่นเอง เป็นที่น่าสังเกตว่าในโลกยุคทุนนิยมนี้มิได้อ้างอิงนำเอาแนวนโยบายนี้ไปใช้แม้กระทั่งในหน่วยงานภาครัฐที่มีอิทธิพลต่อประเทศในภาพรวม ก็ยังไม่ได้เริ่มจากการละชั่ว ทั้งยังมีการใช้นโยบายที่แม้จะไม่สนับสนุนแต่ก็เป็นเหมือนการยอมรับ หรืออนุญาตให้แก่การกระทำความชั่วอยู่ในที่ เช่น การออกสลากกินแบ่ง มอมเมาคนให้ติดอยู่ในการพนัน การอนุญาตให้จำหน่าย สุรา ของมีเนมา สิ่งเสพติดให้โทษ อย่าง บุหรี่ ซิการ์ ที่สามารถค้าขายได้อย่างถูกกฎหมาย

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหมวดธรรมในระดับศีลธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอน และแนะนำให้สาวกใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อนำหมวดธรรมนั้นมาวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยนี้ต่อไป ซึ่งหลังจากศึกษาแล้วผู้วิจัยจึงพบว่าธรรมในหมวด พลช 4 เป็นหมวดธรรมที่เหมาะสมสำหรับการนำไปเป็นพื้นฐานของการสร้างสังคมแห่งสันมาปัญญาให้เกิดขึ้นในประเทศไทย เพราะเป็นหมวดธรรมที่เป็นไปเพื่อความมั่นคง ปลอดภัย สามารถสร้างความเข้มแข็งขึ้นทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม สามารถป้องกันความคิดด้านอกุศลเข้ามาครอบงำจนสังคมเสื่อม ทั้งยังช่วยสร้างกุศลให้สังคมเจริญหรือมีปัญหาได้ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังที่มีการให้คำนิยามไว้ ดังนี้

พลช 4 (อ.จ.นวก. 23/209/376) หมายถึง หลักธรรม 4 ประการที่เป็นกำลังในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จด้วยความมั่นใจและปลอดภัย นอกจากนี้ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2548) ได้ให้ความหมายของพลช 4 คือ ธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง (strength force power) เช่นเดียวกับ ศุภชัย เมืองรักษ์ (2547) ที่ให้ความหมายของพลช 4 ว่า พลช หรือกำลังทั้ง 4 ประการนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ป็นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลทั้งการ เป็นคนฉลาด เป็นคนขยัน เป็นสุจริตชน เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งทุกข้อล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น ขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ต้องครบเครื่องจึงจะทำให้เกิดผลงานตามต้องการได้ ซึ่งหมวดธรรม พลช 4 นี้แบ่งออกเป็น

1. ปัญญาพลช (อ.จ.อภฺฐก. 23/229) (กำลังปัญญา — power of wisdom) ปัญญาพลช คือ กำลังแห่งองค์ความรู้ ความรอบรู้หรือความฉลาด หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึง การที่รู้มากกว่าที่เห็น มีความเข้าใจมากกว่าที่ได้ยิน ในส่วนของผู้ป็น ศุภชัย เมืองรักษ์ (2547) ได้ให้ความเห็นว่า ความรู้ที่กล่าวถึงนี้คือความรู้ทั้งในเรื่องสำคัญต่อการบริหารจัดการ 3 เรื่องด้วยกัน คือรู้เรื่องตน รู้เรื่องคน รู้เรื่องงาน นับเป็นปัจจัยแรกที่สำคัญยิ่ง เพราะหากขาดกำลังแห่งสันมาปัญญาแล้ว คงไม่สามารถทำให้องค์การประสบผลสำเร็จได้ เพราะปัจจัยบนสภาพแวดล้อม การแข่งขัน ปัจจัยภายนอกต่างๆ ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งในระดับท้องถิ่น ถึงระดับโลก การพัฒนา ปัญญาพลชตามแนวทางบริหารเชิงพุทธ ได้มีการกำหนดแนวทาง ขึ้นตอนหรือวงจรการพัฒนาไว้ 3 ขึ้นตอนคือ

- สุตมยปัญญา ปัญญาที่ได้จากการรับฟัง การอ่าน รับรู้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ
- จินตามยปัญญา ปัญญาที่ได้จากการนำคำพูด ข้อมูล มาคิดวิเคราะห์ไตร่ตรอง
- ภวานามยปัญญา ปัญญาที่ได้จากการปฏิบัติ ประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือทำจริง

สรุป คือ ปัญญาพลช หมายถึง ปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม โดยปัญญาทางโลกจะเน้นไปในเรื่องของการประกอบอาชีพ ต้องมีความรู้ในเรื่อง หรือการงานที่กระทำนั้นเป็นอย่างดี มีโช่อาบฉวย ซึ่งก็จะต้องสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านความรู้ในฐานะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็คือความรู้รอบ รู้ลึก และรู้ชัดถึงอาชีพของตนเอง

2. วิริยพลช (อ.จ.อภฺฐก. 23/229) (กำลังความเพียร — power of energy or diligence) ความเพียรพยายามที่เป็นพลัง ในการทำให้คนเราไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยความเพียรนั้นต้องเป็น

ความเพียรชอบ คือ เพียรพยายามไม่ให้เกิดความชั่ว เพียรพยายามละความชั่วที่มีอยู่แล้ว เพียรสร้างความดี และเพียรรักษาความดี และสร้างความดีเพิ่มขึ้น หรือในระดับของการปฏิบัติธรรม วัชรียพละนี้ก็คือ “สัมมาวายามะ” (ม.มู. 12/149/86) หนึ่งในมรรคมงคล 8 อันประกอบด้วย

- การละความชั่ว หรืออกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ตกไปโดยเร็ว ไม่เผลอเพเลินกับความโกรธนั้น เช่น ไม่เฝ้าแต่ย่ำคิดแค้น หาโอกาสเอาคืน ให้ริบแก้ไขความคิดชั่วเช่นนั้นออกจากใจโดยเร็ว

- การป้องกันความชั่วที่ยังไม่เกิดขึ้น คือการพยายามหลีกเลี่ยงเหตุใกล้ที่จะทำให้ใจตกไปในทางอกุศล หากสถานการณ์ใดที่รู้ว่าจะชั่วให้ก่อนอกุศลได้ก็ป้องกันตั้งแต่ยังไม่เกิด

- การทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้มีขึ้น คือ การพยายามสร้างความดี หาโอกาสในการทำบุญ ทำทาน ช่วยเหลือผู้อื่น

- การรักษาความดีนั้นให้คงอยู่และเจริญยิ่งขึ้น คือ การไม่ประมาทในกุศลธรรมแม้เล็กน้อย ความดีใดที่มีอยู่ก็หมั่นพยายามที่จะทำให้มากขึ้น หรือขยายผลของความดีนั้นไปให้กว้างขวางขึ้น

สรุป คือ วัชรียพละ หมายถึง ความเพียร ความขยันขันแข็ง ความไม่ย่อท้อในหน้าที่การงานของตน ไม่เกียจคร้าน ซ่อนี่เป็นที่น่าสังเกตอีกข้อว่าก็ตรงกับองค์ประกอบคุณธรรมที่เป็นฐานคู่กับความดีในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ไม่เพียงหมายถึงเรื่องของความซื่อสัตย์ ความซื่อตรงสุจริต แต่ยังมุ่งไปในเรื่องของความอดทน อดกลั้น คือ อดทนที่จะรอคอยความสำเร็จ มุ่งสร้างเหตุและรอที่จะให้ผลเกิดขึ้นตามปัจจัยนั้นได้ ไม่ด่วนได้ด้อยากได้แต่ผลโดยไม่ประกอบเหตุให้สูงงอมฮั่นนำมาซึ่งปัญหาการทุจริต คอร์รัปชันที่ฝังรากลึกในสังคมไทยนั่นเอง

3. อนวัชชพละ (อง.อฏฺฐก. 23/229) (กำลังสุจริต หรือ กำลังความบริสุทธิ์, ตามศัพท์แปลว่า กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ กายกรรม วาจกรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เช่นมีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พุดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รุกรานให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์ — power of faultlessness, blamelessness or cleanliness) การกระทำที่ไม่มีโทษเป็นกำลัง คือ ทำในสิ่งที่ดีที่เป็นมงคลผู้กระทำจะเกิดความเจริญก้าวหน้า โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาว่า การกระทำใดเป็นอนวัชชพละ ได้แก่ 1. ไม่มีผิดกฎหมาย 2. ไม่มีผิดจารีตประเพณี 3. ไม่มีผิดศีล และ 4. ไม่มีผิดธรรม

สรุป คือ อนวัชชพละ หมายถึง การรู้ถูกผิด ดีชอบ ชั่วดี การรู้มีใจการรู้ว่าอะไรแปลว่าอะไร หรือ สิ่งดีถูกผิดตามกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นความรู้ที่สามารถชั่งน้ำหนักของทางเลือกที่ขัดแย้งกันได้อย่างเหมาะสม เช่นบางเรื่องเป็นเรื่องผิดศีลธรรมแต่ถูกกฎหมาย บางเรื่องผิดกฎหมายแต่ถูกค่านิยมของสังคม ฯลฯ อนวัชชพละคือปัญญาที่สามารถแยกแยะ ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีความกล้าที่จะกระทำในสิ่งถูกต้อง แม้รอบตัวจะไม่เห็นด้วย

4. สังคหพละ (อง.อฏฺฐก. 23/229) (กำลังการสงเคราะห์ คือ การยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี — power of sympathy or solidarity) การสงเคราะห์เป็นกำลังเพราะคนเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ก็ควรจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อสร้างความรักความสามัคคี พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้เรียกว่า “สังคหวัตถุ” หมายถึงวิธีผูกใจคน พระองค์ตรัสว่ารอดมาได้เพราะมีสิมสลัก

คอยตรงส่วนประกอบต่างๆ ของรถม้าเข้าด้วยกันอันใด คนในสังคมก็อันนั้นคือรวมกันเป็นกลุ่มหรือองค์กรได้ ก็เพราะสัมพันธ์กัน ทำหน้าที่เป็นหัวใจเชื่อมประสานคนทั้งหลายเข้าด้วยกัน สัมผัสดังกล่าวนี้ คือ สังคหวัตถุ

1. ทาน คือ การแบ่งปัน การบริจาค

2. ปิยวาจา การพูดอันเป็นที่รัก คือ ไม่พูดเบียดเบียน เมื่อเป็นการสงเคราะห์จึงเป็นการพูดให้ดังงาม งดงามในที่นี้มีใช้หมายถึงเรื่องของไพเราะ หรือเสียงไพเราะ แต่หมายถึงความมุ่งหมายของการพูดนั้นด้วย พูดให้เขารักกัน พูดให้เขาคิดดีกัน พูดให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี พูดให้ได้ประโยชน์ เพิ่มพูนความรู้ให้คนฟัง เหล่านี้ล้วนเป็นปิยวาจา

3. ยัตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม ประเทศชาติในเรื่องต่างๆ

4. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หรือการประพฤติตนให้สมกับฐานะ เราอยู่ในหัวโขนใด มีบทบาทใด เราก็ต้องปฏิบัติให้เหมาะสมกับหน้าที่การงานนั้น เมื่อทุกคนทำตามบทบาทที่ควร ฟื้นฟูใจต่างๆ ย่อมหมุนเคลื่อนไปได้อย่างราบรื่นและเกิดผล

ผลหวมุดนี้ เป็นหลักประกันของชีวิต ผู้ประพฤติธรรม 4 นี้ย่อมดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ (อง.สตุตท. 23/209/333) เพราะเป็นผู้มีพลังในตน ย่อมข้ามพ้นภัย คือ 1. อาชีวิตรภัย (ภัยเนื่องด้วยการครองชีพ — fear of troubles about livelihood) 2. อสโลกภัย (ภัยคือความเสื่อมเสียชื่อเสียง — fear of ill-fame) 3. ปริสสารัชชภัย (ภัยคือความครั่นคร้ามเก้อเขินในที่ชุมนุม — fear of embarrassment in assemblies) 4. มรณภัย (ภัยคือความตาย — fear of death) และ 5. ทุคคติภัย (ภัยคือทุกข์ — fear of a miserable life after death)

สรุป คือ สังคหผล หมายถึง กำสั่งในการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง สามัคคี หรือก็คือสังคหวัตถุ 4 แต่มองในด้านของการเป็นกำลัง การสะสมผลที่จะค่อยๆ กลืนทั้ง 4 ซ้อย่อยนี้เข้าเป็นเนื้อเดียว จากที่ต้องมีความตั้งใจในการให้ทาน ในการพูดสมานอันที่ในการบำเพ็ญประโยชน์ และในการรู้หน้าที่ ทั้งหมดจะค่อยๆ รวมเป็นหนึ่งดังคำสมัยใหม่ที่นิยมคือการบูรณาการเข้าด้วยกัน จะไม่มีเส้นแบ่งแยกระหว่างการใช้ชีวิตกับการให้ทาน ช่วยเหลือผู้อื่น เพราะสิ่งเหล่านี้ได้หลอมรวมเข้าเป็นหน้าที่ในตัวของผู้ปฏิบัติไปแล้ว ทั้งนี้มีได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่ง หน้าที่แต่อย่างใด แต่ผู้ที่มีสังคหผลมากจะรู้ด้วยตนเองว่าไม่ว่าตนจะทำอะไรอยู่ก็เป็น การช่วยเหลือผู้อื่นได้เสมอ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

สรุป คือหลัก พละ 4 นี้สอดคล้องกับโลกยุคข้อมูลข่าวสารที่ต่อมาจากโลกทุนนิยมนี้มาก เพราะเป็นหลักที่มีเป้าหมายปรองดองนำพาไปสู่สันติสุขตามหลักอรรถปริวรรต ด้วยการใช้ปัญญาระดับประสบการณ์ตรงที่ถูกต้อง ไว้ใจได้มากกว่าปัญญาระดับการจำ หรือการคิดคำนวณ ทั้งยังมีหลักยึดด้านความกล้ากระทำสิ่งถูกต้องที่พิจารณาดีแล้ว กับหลักความเพียรไม่ทอดถอนในการไปสู่เป้าหมาย ทำให้พละ 4 นี้เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสร้างสังคมแห่งสันมาปัญญาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้

ผลการศึกษารายงานที่ 2 : สังเคราะห์การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการสร้างสังคมแห่งสันติภาพ ปัญญาขึ้นในประเทศไทย

หลังจากได้ทำการวิเคราะห์และอธิบายในรายละเอียดของหลักธรรมที่เหมาะสมในการนำมาใช้สร้างสังคมแห่งสันติภาพปัญญาขึ้นในประเทศไทยคือหลักของพลช 4 แล้วนั้น ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้ากลไกและเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐจนพบว่าหลักคุณธรรมแม่บท 4 ประการ และหลักคุณธรรมปฏิบัติคุณธรรม 4 ประการนั้นเหมาะสมในการนำมาใช้ในการสังเคราะห์ขึ้นเป็นแนวทางในการสร้างสังคมแห่งสันติภาพปัญญาขึ้น โดยทั้ง 2 หลักคุณธรรมมีรายละเอียดดังนี้

สังเคราะห์คุณธรรมแม่บท

ในภาวะแห่งความเสื่อมทางคุณธรรม สมาชิกในสังคมจำนวนมากไม่น้อยที่ถูกวิถีแห่งวัตถุนิยมครอบงำจนตกเป็นทาสทางวัตถุที่ยอมแลกความดีงามทางจิตวิญญาณเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุ หรือชื่อเสียง เกียรติยศ อันปรารถนานั้นจนคุณธรรมกลายเป็นคุณสมบัติที่หาได้ยากถึงขนาดที่บุคคลกระทำดีกลายเป็นสิ่งแปลกประหลาดในสังคม ดังนั้นการปลูกฝังคุณธรรมให้กลับมามีขึ้นอีกครั้งจึงเป็นเรื่องจำเป็นยิ่ง เพราะหากสังคมยังไร้ซึ่งคุณธรรมแล้วต่อไปจะมีการดำเนินการพัฒนาด้านอื่นๆ ย่อมไม่อาจส่งผลออกมาในด้านดีได้ ทั้งยังกลับทางกันคือ อาจทำให้สังคมยิ่งเลวร้ายลงไปอีก ดังคำว่าศาสตร์อันมาจากรากศัพท์ว่า ศาสตร์ หมายถึงอาวุธที่เมื่อใครได้อาวุธนี้ไว้ในครอบครองแล้วหากไม่มีคุณธรรม ไร้ซึ่งศีลธรรมกำกับ อาวุธนั้นจะถูกนำมาใช้ทำร้ายสังคมและย้อนมาทำร้ายตนเองในที่สุด

เพลโต (Plato) กล่าวว่า คุณธรรม คือ การปฏิบัติที่ดีตามหน้าที่ของวิญญาณ และคุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยบังเอิญ เพราะมนุษย์จะต้องรู้ว่าเขากำลังทำอะไร เพื่ออะไร และทำอย่างไร คุณธรรมจึงเกิดขึ้นจากความรู้ ที่ไม่ใช่ความรู้ทฤษฎี แต่เป็นความรู้ที่มาจากการปฏิบัติจริง คุณธรรมตามแนวคิดของเพลโต มี 4 ประการ คือ (อ้างถึง พระสมปอง มนุชชาติ (วงศ์สอาด), 2553)

1. ปัญญาหรือความรู้ (wisdom) คือการหยั่งรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรควรประพฤติหรือไม่ควรประพฤติ
2. ประมาณ (temperance) คือ การรู้จักควบคุมตัวเองให้อยู่ในขอบเขตของจุดมุ่งหมายชีวิต มีความรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง
3. กล้าหาญ (courage) คือ กล้าเสี่ยงต่อความยากลำบาก อันตราย เพื่ออุดมการณ์ของตนเอง
4. ยุติธรรม (justice) คือการให้แก่ทุกคนอย่างเหมาะสม เช่น การให้แก่ตนเอง ครอบครอง มิตรสหาย ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา อย่างมีเหตุผลอันควร

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้จัดทำหนังสือคู่มือคุณธรรม จริยธรรม แห่งความเป็นคน ชื่อ “สอนคุณธรรมอย่างไรให้ดำรงสามัคคี” ซึ่งมีข้อสรุป คือ

คุณธรรมแม่บท 4 คุณธรรมแม่บท 4 ลักษณะจำเป็น 4 ประการ ที่ทำให้การกระทำได้ชื่อว่าดี หากไม่ครบก็ถือว่าเป็นความประพฤติไม่ดี ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

1. ความรอบรู้ (Wisdom) มิได้หมายถึง การมีความรู้มาก “ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” มิถมิไป ความรอบรู้ หมายถึง การเห็นหรือการหยั่งรู้ได้ง่ายและชัดเจนว่าอะไรควรประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ การแสวงหาความรู้มีส่วนช่วยให้เกิดความรอบรู้ แต่ทว่าความรู้รอบอันลึกซึ่งส่วนมากเกิดจากการคิดคำนึง และประสบการณ์

2. ความเข้มแข็ง (Fortitude, Courage) ความเข้มแข็งทางกายภาพ ได้แก่ กล้าเสี่ยง ความยากลำบาก อันตราย และความตาย เพื่ออุดมการณ์ความเข้มแข็งทางจิตใจ ได้แก่ กล้าเสี่ยงการถูกเข้าใจผิด กล้าเผชิญการใส่ร้ายและการเยาะเย้ย โดยมีใจว่าตนทำดี

3. ความพอเพียง (Sufficiency, Temperance) สัตว์มีสัญชาตญาณกระตุ้นให้ทำกิจการบางอย่าง เพื่อการอยู่รอดของมันและเผ่าพันธุ์ เมื่อหมดความจำเป็นสัญชาตญาณนั้นก็หยุดทำงานโดยอัตโนมัติ มนุษย์มีสัญชาตญาณเช่นเดียวกัน แต่มนุษย์ยังมีความสำนึกสามารถสำนึกและปลุกสัญชาตญาณได้ตามใจ มนุษย์จึงมักจะใช้สัญชาตญาณเลยเถิดเกินความจำเป็นตามธรรมชาติ จนบางครั้งปลุกสัญชาตญาณเพื่อความพอใจเท่านั้น การไม่รู้จักรักษาควบคุมพลังในตัวให้อยู่ในขอบเขตของจุดมุ่งหมายของชีวิต มักจะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากมากมายแก่ตัวเองและสังคม คุณธรรมความพอเพียง ช่วยให้รู้ว่าอะไรควรอยู่ในขอบเขตแค่ไหน การไม่ใช้สัญชาตญาณเลยจะทำให้เป็นคนไร้พลังและไร้ประโยชน์ ถ้าเกินขอบเขตก็มักจะก่อความเดือดร้อนจึงต้องฝึกให้รู้จักใช้พลังและสัญชาตญาณในขอบเขตอันควรในแต่ละสภาพและฐานะของบุคคล

4. ความยุติธรรม (Justice) ได้แก่ การให้แก่ทุกคนและแต่ละคนตามความเหมาะสม ต้องรู้ว่าเรามีกำลังให้เท่าไร ควรให้แก่ใครเท่าไรและอย่างไร เช่น แก่ตัวเราเอง บุคคลในครอบครัว ญาติ เพื่อฝูง มิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน ความยุติธรรมเป็นพื้นฐานของคุณธรรมทุกอย่าง ผู้มีความยุติธรรมสูงจึงเป็นผู้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในตัว สังคมที่มีความยุติธรรมเป็นสังคมที่สงบสุข

ซึ่งผู้วิจัยจะนำหลักพล 4 มาสังเคราะห์ให้เข้ากับคุณธรรมแม่บท 4 ประการได้ ดังนี้

1. รอบรู้ แม่บทประการนี้เป็นการเชื่อมต่อมาจากปัญญาพล ดังจะเห็นได้จากมุ่งไปที่ปัญญาในระดับจินตตามยปัญญา และภาวนามยปัญญาเช่นเดียวกัน

2. เข้มแข็ง แม่บทประการนี้เป็นการเชื่อมต่อมาจาก อนุวัชพล ดังจะเห็นได้จากการยกตัวอย่างถึงความกล้าที่จะกระทำในสิ่งที่มั่นใจว่าถูกต้องแม้สังคมรอบข้างจะเห็นแย้งก็ตาม

3. พอเพียง แม่บทประการนี้เป็นการเชื่อมต่อมาจาก วิริยะพล ดังจะเห็นได้จากการมุ่งเน้นไปในการสร้างเหตุมิใช่มุ่งเอาแต่ผล

4. ยุติธรรม แม่บทประการนี้เป็นการเชื่อมต่อมาจาก สังคหพล ดังจะเห็นการมุ่งไปที่ความสมัคสมานสามัคคีในสังคม

สังเคราะห์ชุมพลังปฏิบัติคุณธรรม

ขณะที่ในอีกหลักที่ผู้วิจัยนำมาใช้สังเคราะห์ร่วมกับหลักพลศ 4 คือหลักชุมพลังปฏิบัติคุณธรรมนั้น ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ ดังนี้

1. พลังสร้างสรรค์ ก็คือ ปัญญาพลศในหมวดธรรมพลศ 4 นั้นเอง จะเห็นได้ว่าปัญญานี้มิได้หมายถึงเพียงเรื่องของความรู้เท่านั้น แต่หมายถึงไปถึงภูมิปัญญาในการที่จะเข้าใจในศาสตร์นั้นและสามารถผลิตออกมาเป็นความรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสมแก่สมัย หรือสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้จริง พลังสร้างสรรค์นี้จึงจำเป็นยิ่ง เพราะสังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2. พลังปรับตัว ก็คือ อนุวัชพลศในหมวดธรรมพลศ 4 นั้นเอง ด้วยโลกมีธรรมชาติเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พลังแห่งการปรับตัวนี้จึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่บัญญัติไว้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ไม่เบียดเบียนเพื่อนร่วมสังคมนั้น ไม่พอเพียงอีกต่อไปจำเป็นต้องมีอนุวัชพลศ นี้เป็นกำลังในการดำรงตนเป็นคนดีของสังคมได้ทั้งที่อาจขัดต่อกฎหมายหรือบัญญัติที่ปรับตามยังไม่ทัน

3. พลังแสวงหา ก็คือ วิริยะพลศในหมวดธรรมพลศ 4 นั้นเอง ทั้งนี้ต้องนิยามคำว่าแสวงหาในมิติของทั้งรูปและนาม คือเน้นมาในด้านของการแสวงหาที่เป็นนามธรรมโดยเฉพาะในเรื่องของการแสวงหาความรู้ แสวงหาความดี แสวงหาคุณธรรมที่ยังพร่องอยู่ ซึ่งสอดรับเข้ากับวิริยะในหลักพลศ 4 ที่มุ่งในการพากเพียร ขยัน อดทนที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งดีงามที่น่าปรารถนานั้น หากขาดการแสวงหาอย่างพากเพียร และถูกต้องแล้วเป้าหมายที่ดีนั้นย่อมไม่อาจเดินต่อออกมาเป็นรูปธรรมให้สัมผัสและใช้ประโยชน์ได้จริง

4. พลังร่วมมือ ก็คือ สังคหพลศในหมวดธรรมพลศ 4 นั้นเอง เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อ่อนแอ ไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้ลำพังเพียงตนเองได้จำเป็นต้องมีผู้อื่นที่ช่วยในการแบ่งแยกหน้าที่กันกระทำ หากสมาชิกในสังคมไม่มีความสมัครสมานสามัคคีกัน สังคมนั้นย่อมแตกแยก และหน้าที่ที่แต่ละคนควรทำ ย่อมไม่อาจส่งผลออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและเพื่อนร่วมสังคมทั้งหมด

สรุป จากการค้นคว้าหลักคุณธรรมแม่บท 4 ประการ และหลักชุมพลังปฏิบัติคุณธรรมแล้วนำมาสังเคราะห์กับหลักธรรมพลศ 4 แล้วจะเห็นความสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกัน คือเป็นลำดับกันไปจากวิสัยทัศน์ในพลศ 4 ไปสู่นโยบายในคุณธรรมแม่บท และขับเคลื่อนด้วยชุมพลังปฏิบัติคุณธรรมอันเป็นเสมือนแผนงานที่จะนำไปสู่ การค้นหาแนวทางหรือแผนงาน โครงการ กิจกรรม ในการสร้างสังคมแห่งสันมาปัญญาในประเทศไทย ดังจะได้ทำการบูรณาการให้เห็นในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ตารางแสดงความสัมพันธ์ของ พละ 4 คุณธรรมแม่บท และชุมพลังปฏิบัติคุณธรรม

พละ 4	คุณธรรมแม่บท	ชุมพลังปฏิบัติคุณธรรม
ปัญญาพละ	ความรอบรู้	พลังสร้างสรรค์
อนวัชพละ	ความเข้มแข็ง	พลังการปรับตัว
วิริยพละ	ความพอเพียง	พลังแสวงหา
สังคพละ	ความยุติธรรม	พลังความร่วมมือ

ข้อเสนอแนะ

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ และเอกชน

1. ประกาศให้ทุกกระทรวง หรือองค์กรเป็นหน่วยงานศิลปและธรรม 5 โดยมีเกณฑ์ขั้นต่ำให้เจ้าพนักงานทุกคนในสังกัดต้องไม่ประพฤติผิดในศีล ทั้งยังต้องประพฤติในธรรมด้วย โดยอาจนำเกณฑ์การประเมินทั้งข้อห้าม ข้อเสริม และข้อส่งเสริมให้ประพฤตินี้มาอยู่ในทุกตัวชี้วัด อนึ่งคำจำกัดความของศีล 5 และธรรม 5 นี้สามารถใช้คำอื่นที่เป็นกลางๆ ในความหมายเดียวกันได้ เพื่อให้เจ้าพนักงานที่นับถือศาสนาอื่นไม่เกิดความสับสน

2. จัดอบรมการให้ความรู้ในตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละบุคคลอย่างสม่ำเสมอ ให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ในบทบาท และหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ มีความชำนาญในงานที่ได้รับมอบหมาย

3. จัดกิจกรรมเพื่อฝึกความอดทนในการรอคอยให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างเป็นประจำ

4. ประกาศให้กฎแห่งศีลธรรมมีน้ำหนักมากกว่ากฎหมาย หรือหรือระเบียบของหน่วยงานทั้งนำกฎขององค์กรทั้งหมดมาเปรียบเทียบกับศีลว่ามีข้อใดที่ขัดแย้งกันก็ให้ทำการเสนอแก้ไข

5. จัดกิจกรรมจิตอาสา ทำทาน รวมถึงการรณรงค์การพูดจาสุภาพอ่อนน้อม

ประชาสังคม

1. รณรงค์เรื่องหมู่บ้านศีล 5 (หรือคำอื่นตามศาสนาหลักของในแต่ละหมู่บ้าน) โดยมีการประกาศเกียรติคุณให้สมาชิกในหมู่บ้านนั้นได้ภาคภูมิใจ

2. จัดโครงการ 1 หมู่บ้าน 1 สถานบุญที่จะมีกิจกรรมในการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้สมาชิกในหมู่บ้านทุกสัปดาห์

3. จัดสร้างหอกระจายข่าว วิถุชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ได้ทราบความเคลื่อนไหวของเพื่อนร่วมหมู่บ้านเพื่อให้ได้ทราบถึงความขาดแคลน เปิดโอกาสให้ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เป็นรูปธรรม และต้องพัฒนาต่อไปยังเกษตรกรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2 อันเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ความเข้มแข็งระหว่างชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นด้วย และต้องต่อไปยังขั้นที่ 3 อันเป็นการขยายไปสู่ระดับมหภาคที่ใหญ่ขึ้นเพื่อความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระสมปอง มนต์ชาติ (วงศ์สอาด). (2553). การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารรวมคำแห่ง ฉบับมนุษยศาสตร์, 29 (1).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2540). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอนแบคโพล. (2554). ความต้องการของประชาชนต่อรัฐบาลชุดใหม่ ในการสร้างชาติโปร่งใส สร้างไทย ชี้อตรง. [Online]. Available: <http://www.ryt9.com/s/abcp/1195019> [2558, ธันวาคม 8].
- The Guardian. (2013). The relevance of Gandhi in the capitalism debate. [Online]. Available: <http://www.theguardian.com/sustainable-business/blog/relevance-gandhi-capitalism-debate-rajni-bakshi> [2013, January 28].